

DE WIJK AAN ZET

*UITGANGSPUNTEN DOORONTWIKKELING SOCIALE BASIS
2017 TOT EN MET 2020*

Februari 2017

I. Inleiding: sociale basis in een veranderende context

Sinds 1 januari 2015 zijn de verantwoordelijkheden van gemeenten op het gebied van werk, zorg en jeugd fors uitgebreid. Voorheen berustte de verantwoordelijkheid voor deze nieuwe taken bij andere overheden en partijen. Deze transitie is ingegeven door het besef dat het sociaal stelsel in Nederland te complex en duur is en te veel wordt gedomineerd door het systeemdenken met zijn vele regels en specialismen. Het wettelijk kader voor de transitie op het sociaal domein wordt gevormd door de Participatiewet, de nieuwe Wmo en de Jeugdwet.

De transitie is een feit. De echte uitdaging ligt echter bij de *transformatie* van het sociaal domein. Dit proces om de echte inhoudelijke veranderingen - zowel in stelsel, als denken en cultuur - te realiseren, is in gang gezet maar zeker niet afgerond. De gemeenteraad heeft op 9 maart 2015 besloten om het transformatieproces in Tilburg nadrukkelijker te volgen en hierop te sturen vanuit zijn eigen verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Daartoe heeft de raad een aantal waarden benoemd in de nota *Sturen op de transformatie in het sociale domein door de raad*.

Op 1 december 2015 heeft het college de raad geïnformeerd over de wijze waarop hij de transformatie vorm wil geven en welke bedoeling daarbij zal worden gehanteerd. Centraal in deze bedoeling staat de beweging teneinde de eigen kracht en zelfredzaamheid van Tilburgers te vergroten. De sociale basis wordt daarbij gezien als een cruciale laag die nog veel onbenutte mogelijkheden en preventieve krachten in zich herbergt waarmee deze beweging vooruit gestuwd kan worden. De sociale basis vormt dan ook één van de zeven doorontwikkelingslijnen van de Transformatie Agenda. Andere lijnen betreffen onder meer de doorontwikkeling van de Toegang en het Zorg- en Veiligheidshuis.

De doorontwikkeling van de sociale basis is niet alleen wenselijk vanuit het (technische) oogpunt van de stelselwijziging in het sociaal domein, maar ook vanuit de ingrijpende verschuivingen in de samenleving en in de relatie tussen bewoners, instellingen en gemeentelijke overheid. Inwoners tonen ook in Tilburg meer eigenaarschap omtrent zaken die hen zelf en hun omgeving raken en bruisen van de initiatieven en ideeën. Van de overheid verwachten zij in toenemende mate een participerende en faciliterende rol, vertrouwen in hun creativiteit en organisatievormen én beslissingsbevoegdheden. Tekenend is het pleidooi tijdens de Burgertop Sociaal 013, gehouden in april 2016, voor de introductie van wijk- en buurtbudgetten waarover bewoners zelf kunnen besluiten. Dit onder het motto dat echt decentraliseren het belonen van de vrijwillige inzet en betrokkenheid van bewoners bij hun eigen buurt is. Uiteraard heeft deze trend ook gevolgen voor de verhouding tussen bewoners en instellingen. Binnen de sociale basis is ContourdeTwern de grootste professionele partner. Waar deze instellingen ooit als initiatieven zijn geboren in hechte kerkelijke en andere levensbeschouwelijke kringen, in latere decennia zijn geprofessionaliseerd en geïnstitutionaliseerd met bijbehorende processen en voorschriften, moeten ook zij inspelen op tendensen als een initiatiefrijkere samenleving met toenemende diversiteit en fluïde netwerken en organisatievormen. De sociale basis kan dan ook alleen succesvol worden doorontwikkeld als wordt geanticipeerd op deze nieuwe en nog steeds in beweging zijnde maatschappelijke context.

Een laatste reden om de doorontwikkeling van de sociale basis bewust en doordacht ter hand te nemen is de op 12 november 2015 door de gemeenteraad aanvaarde motie waarin het college wordt opgedragen om meerdere partijen, waaronder ContourdeTwern, te vragen een aanbod te formuleren voor (een deel van) de activiteiten die nu door deze instelling worden uitgevoerd. In ieder geval, zo zegt de raad, zou dit moeten gelden voor het beheer van wijk- en buurtaccommodaties.

Scheiding inhoudelijke doorontwikkeling en uitvoeringsvraagstuk

In deze nota worden de uitgangspunten beschreven waarmee het college de sociale basis vanaf 2017, samen met de stad, wil doorontwikkelen in het kader van de bredere transformatie van het sociaal domein. De inhoudelijke aspecten van de doorontwikkeling en het vraagstuk of er concurrentieprikkels moeten worden ingebracht in de uitvoering van de sociale basis nieuwe stijl zijn daarbij voor ons nadrukkelijk separate thema's. Hoewel beide thema's met elkaar zijn verweven, is het goed om te benadrukken dat een bepaalde keuze op inhoud niet onvermijdelijk leidt tot een specifieke keuze wat betreft het opdrachtgeverschap van de gemeente

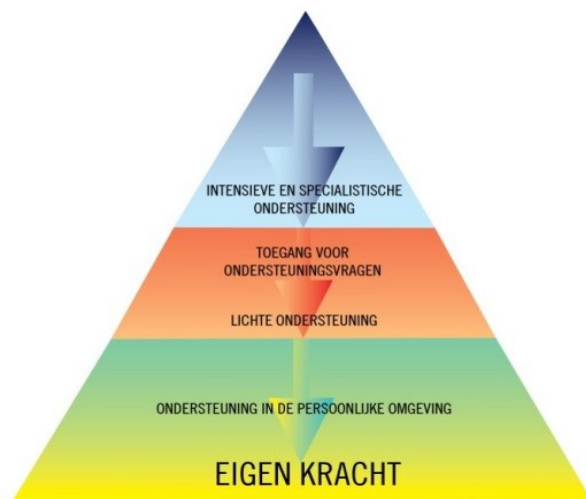
en haar wijze van financiering van de uitvoering. De inhoudelijke doorontwikkeling en de discussie die door de raad is gestart op basis van bovengenoemde motie worden dan ook in twee afzonderlijke hoofdstukken belicht. We starten in hoofdstuk II met een verkenning van de bouwstenen van de sociale basis en de potenties die deze bieden. Zowel voor de transformatie als de doorontwikkeling van de sociale basis geldt dat hier reeds een start mee is gemaakt, maar dat dit nog relatief ongebaande wegen zijn die creativiteit, reflectie, ruimte en tijd vereisen om tot een goed einde te worden gebracht. Deze uitgangspuntennota moet daarom niet worden gezien als een blauwdruk - deze zou ook niet passen bij een fase van doorontwikkeling - maar als een document dat de richting en marges voor de komende jaren schetst voor een proces van struikelend zoeken binnen het grotere bestuurlijke kader met betrekking tot het sociaal domein. Hoofdstuk III handelt over het vraagstuk van de uitvoering c.q. de vraag of de gemeente bij het verlenen van opdrachten in de sociale basis al dan niet concurrentie moet toelaten.

Het grote kader voor de doorontwikkeling: De Bedoeling en de waarden van de raad

De doorontwikkeling van de sociale basis zal uiteraard ter hand worden genomen binnen de kaders van de collegebrief over de Transformatie Agenda en de transformatiewaarden van de gemeenteraad.

Uitgangspunten in de brief over de Transformatie Agenda zijn:

- We willen dat iedereen zo lang en zelfstandig mogelijk thuis kan wonen, dat jongeren prettig, gezond en veilig opgroeien en dat wie kan werken ook werkt.
- Mensen die daarbij ondersteuning nodig hebben krijgen effectieve en resultaatgerichte ondersteuning (integraal, dichtbij en op maat) vanuit het perspectief van hún leefwereld en niet de systeemwereld.
- Het doel van de transformatie van het sociaal domein is om de eigen kracht en zelfredzaamheid van inwoners, het zelfoplossend vermogen en de regie over het eigen leven (weer) te vergroten. We willen van een complex en duur sociaal domein, naar een vereenvoudigd en betaalbaar sociaal domein.
- Het resultaat van de transformatie moet zijn dat zo veel mogelijk vragen en (ontluikend) sociale problemen worden opgevangen in de sociale basis, waardoor minder inwoners behoefte hebben aan lichte en specialistische ondersteuning. Met andere woorden, 'een beweging naar beneden' gezien vanuit de piramide die het sociale domein schematisch weergeeft:

Ook de door de raad benoemde waarden voor de transformatie zijn gericht op deze beweging naar beneden. Zo wil de raad dat er meer wordt opgelost in de nulde lijn - een synoniem voor de sociale basis - en dat 80% van de vragen die in de Toegang worden gesteld worden opgelost in de nulde lijn of met lichte ondersteuning (allocatie van hulp). Met als gevolg dat er minder verwijzingen plaatsvinden naar specialistische vormen van zorg.

II. Inhoudelijke doorontwikkeling sociale basis

1. Wat is de sociale basis eigenlijk?

In de beleidsvorming hebben we tot nu toe, zoals hierboven beschreven, *wel* vastgesteld wat de gewenste bijdrage van de sociale basis aan de transformatie zou moeten zijn, maar *niet* waar de sociale basis eigenlijk uit bestaat, welke aspecten van deze basis een cruciale bijdrage (kunnen) leveren aan onze transformatiedoelstellingen en of en hoe we op de sociale basis willen sturen.

Enkel bezien vanuit het venster van de professionele zorg- en hulpverlening behelst de sociale basis de hele wereld buiten het veld van de lichte en specialistische ondersteuning: kinderopvang en onderwijs, sport, kunst en cultuur, het ruimtelijke domein, welzijnswerk, het verenigingsleven, leefbaarheid, de dagelijkse interactie tussen inwoners ('het gewone leven'), et cetera. Dit is een heel grote wereld waarin we bestuurlijk en beleidsmatig snel verstrikt kunnen raken. Het is daarom nuttig en zinvol om een kijkvenster te hanteren voor onze blik op de sociale basis.

Het perspectief van sociale veerkracht, dat wordt gehanteerd door Telos - het aan de Tilburg University gelieerde kenniscentrum voor duurzame ontwikkeling - en het PON, biedt een interessant kijkvenster. Telos en PON geven in opdracht van de provincie Noord-Brabant ook een monitor uit waarin de sociale veerkracht van de provincie in beeld wordt gebracht.

Telos en PON definiëren sociale veerkracht als 'Het vermogen van mensen en gemeenschappen om met veranderingen om te gaan en de toegang tot externe hulpbronnen die ze daarbij hebben'. De dragers van sociale veerkracht zijn:

1. Persoonlijke hulpbronnen: de capaciteiten van mensen ofwel de vaardigheden en competenties bepaald door onder meer werk, inkomen, opleiding en gezondheid (zelfredzaamheid).
2. Sociale hulpbronnen: participatie in sociale netwerken (samenredzaamheid).
3. Omgevingshulpbronnen: fysieke en tastbare voorzieningen op het gebied van onderwijs, gezondheid, sport, cultuur en recreatie.

De centrale gedachte achter dit kijkvenster is dat de sociale veerkracht van een samenleving is te duiden aan de hand van de sterkte van deze hulpbronnen en de mate van uitwisselbaarheid tussen deze bronnen. Om een bepaalde problematiek het hoofd te kunnen bieden moet het tekort aan één hulpbron kunnen worden opgevangen door een andere hulpbron. Beschikt een inwoner bijvoorbeeld over te weinig persoonlijke hulpbronnen om een probleem aan te kunnen pakken (bijvoorbeeld sociaal isolement), dan is het wenselijk dat de sociale omgeving en basisvoorzieningen voldoende zijn ontwikkeld om hiervoor een oplossing bieden.

Ook in 2016 is de monitor van Telos en PON verschenen. De beperking van de monitor zit in het feit dat vooral de scores van Brabantse gemeenten en Brabantse regio's onderling worden vergeleken. Grote steden in Brabant worden dus met landelijke gemeenten vergeleken en niet met steden met een vergelijkbare maat en sociaal-economische opbouw buiten Brabant. Tilburg scoort in deze monitor samen met Eindhoven overigens uitstekend op het vlak van omgevingshulpbronnen, wat ook in de lijn van de verwachting rondom grote steden ligt. Op het gebied van sociale achterstanden staat Tilburg in de Brabantse top tien, op nummer twee achter Helmond en één plek boven Eindhoven. Met betrekking tot sociale hulpbronnen (participatie) scoort de regio Midden-Brabant het laagste binnen de provincie, hoewel de verschillen in regioscores klein zijn. Tilburgse cijfers zijn niet voorhanden. Volgens Telos en PON komt dit doordat er minder burenccontact is in deze regio en er minder informele hulp wordt verleend.

Los van de exacte waarde van de monitor voor Tilburg, is het kijkvenster van de sociale veerkracht uitermate geschikt voor onze beleidsontwikkeling. De onderverdeling van de sociale basis in zelfredzaamheid, samenredzaamheid en fysieke voorzieningen geeft ons de mogelijkheid om gericht te kijken naar de opbouw van de sociale basis en om de accenten van onze inzet te bepalen.

Het vraagstuk van de accenten is een belangrijke. We gebruiken bewust de term 'accenten' omdat de discussie over de sociale basis geen 'of, of'-discussie is - op alle drie de componenten zetten we onze inspanningen als

gemeente voort - maar eerder een van 'Waar zetten we een tandje bij?'. Hoewel we ons stedelijk voorzieningenniveau altijd kritisch moeten blijven monitoren, lijkt er geen aanleiding te zijn om vanuit de gedachte van de doorontwikkeling van de sociale basis hierop bij te schakelen. De component zelfredzaamheid (persoonlijke hulpbronnen) wordt voor een belangrijk deel beïnvloed door de beschikbaarheid van sociale netwerken, maar vooral ook door persoonlijke capaciteiten die weer worden beïnvloed door zaken als werk, inkomen, opleiding en gezondheid. De gemeente voert actief beleid, samen met haar partners, gericht op sociale stijging om deze capaciteiten maximaal tot nut te laten zijn voor individuen en daarmee voor de Tilburgse samenleving. Hierbij moet worden gedacht aan het beleid op het gebied van arbeidsmarkt- en participatiebeleid (NOMA), het minimabeleid (beleidskader aanpak armoede) en het onderwijsbeleid (Tilburgse Educatieve Agenda). Dit zijn allemaal terreinen met de nodige uitdagingen en hardnekkige vraagstukken, maar die in de uitvoering in eerste instantie zijn gericht op het individu en tevens voorzien zijn van actuele beleidskaders en uitvoeringsprogramma's. Een groter rendement lijkt haalbaar door bij de doorontwikkeling van de sociale basis de vernieuwingsfocus vooral te leggen op de versterking van de samenredzaamheid c.q. de sociale netwerken in de samenleving die het fundament vormen voor het zelfoplossend vermogen en zelfredzaamheid van individu én gemeenschap. Met name in grootstedelijke omgevingen, die anoniemer zijn dan niet-stedelijke lokale samenlevingen en een grotere groep precare inwoners kennen, is de sociale basisstructuur minder sterk ontwikkeld en kwetsbaar.

2. Onze huidige inzet op samenredzaamheid

Het besef van het grote belang van de sociale basis is niet nieuw. Evenals de notie dat deze zeker in de sociaal zwakkere wijken niet vanzelf vorm krijgt en indien sociale structuren wel aanwezig zijn deze in een complexer wordende samenleving vaak onvoldoende aangesloten zijn op externe hulpbronnen en structuren. De huidige inzet op het onderhouden en versterken van de sociale structuur loopt langs drie lijnen en wordt uitgevoerd door grote en kleine uitvoeringsorganisaties. Het onderscheidende van deze sociale basisactiviteiten (en daarmee hun meerwaarde) ten opzichte van lichte en specialistische vormen van ondersteuning is evident:

- Sociale basisactiviteiten zijn uitermate *flexibel*. Flexibel omdat deze buiten kantooruren inzetbaar zijn, maar vooral ook buiten de fysieke ruimtes van instellingen, daar waar dagelijkse interacties tussen mensen plaatsvinden ('het gewone leven'): op straat, op het schoolplein, in wijk- en buurtaccommodaties en andere ontmoetingsplekken en thuis bij de doelgroep.
- Middels sociale basisactiviteiten worden *duizenden vrijwilligers gemobiliseerd, begeleid en ingezet* waardoor collectieven en netwerken worden versterkt en maatschappelijke kosten worden bespaard door professionele inzet alleen te plegen wanneer een dienst of activiteit niet door vrijwilligers kan worden geleverd.

Met onze huidige inzet op de sociale basis is jaarlijks een totaalbedrag gemoeid van ruim € 15 miljoen aan subsidie. Dit betreft een relatief beperkt aandeel in de totale begroting van het deelprogramma sociale stijging. Onze inzet wordt hieronder langs de drie lijnen beschreven.

1. Subsidies via Programma's van Eisen (PvE's) ten behoeve van a. sociaal werk en ondersteuning vrijwilligerswerk, b. preventieve ondersteuning van jongeren (jongerenwerk), c. informele zorg, d. thuisadministratie en e. beheer wijk- en buurtaccommodaties.

Vanwege de grote omvang van de bedragen worden de subsidies ten behoeve van het sociaal werk en de ondersteuning van vrijwilligerswerk (€ 5,8 miljoen), de preventieve ondersteuning van jongeren (€ 3,3 miljoen), informele zorg (€ 0,7 miljoen), thuisadministratie (€ 0,4 miljoen) en beheer wijk- en buurtaccommodaties (€ 4,8 miljoen) via PvE's verleend aan hoofdzakelijk ContourdeTwern. Daarbij is de rol van deze instelling vooral initiërend, signalerend en faciliterend, waarbij het verlenen van hulp en zorg aan andere partijen wordt overgelaten.

- ❖ Binnen het **sociaal werk** is in 2014 in overleg met ContourdeTwern het wijk- en buurtwerk, het ouderenwerk en de ondersteuning van vrijwilligers(werk) geïntegreerd. Voorheen vormden deze diensten aparte producten met ieder een eigen PvE. Hoofddoel van het sociaal werk is het stimuleren van het zelforganiserend vermogen van inwoners, het versterken van sociale netwerken en het

bevorderen van meedoen en ontmoeten (actief burgerschap) in wijk en buurt. Inwoners met een (hulp)vraag worden in contact gebracht met andere burgers en - indien dit onvoldoende resultaat biedt of zal bieden - doorverwezen naar de Toegang. Specifiek voor de ondersteuning van het vrijwilligerswerk geldt dat vanuit stedelijke en wijkgerichte steunpunten vraag en aanbod met betrekking tot vrijwilligerswerk op elkaar worden afgestemd, vrijwilligers worden geworven, getraind en begeleid. Dit alles vanuit het besef dat vrijwilligerswerk zeer waardevol sociaal kapitaal vormt dat onmisbaar is voor de samenredzaamheid en sociale veerkracht van stad en dorpen.

- ❖ Het **jongerenwerk** is gericht op de preventieve ondersteuning van kwetsbare en overbelaste jongeren tot 23 jaar ter voorkoming van afglijden naar de criminaliteit en de inzet van (specialistische) professionele jeugdhulp. De functies van het jongerenwerk zijn signaleren, voorlichten en motiveren, ondersteunen door de talenten en krachten van de jongere én zijn omgeving centraal te stellen en indien nodig door te geleiden naar de Toegang. Daarnaast kent het PvE preventieve ondersteuning van jongeren coachingstrajecten voor achterstandsjongeren uitgevoerd door volwassen vrijwilligers (Coaches for juniors), ondersteuning door vrijwilligers aan ouders met kinderen tot 6 jaar bij opvoedings- en gezinstaken (Homestart) en voorlichtingsactiviteiten op scholen ter preventie van overlast en criminaliteit (uitgevoerd door HALT).
- ❖ Duizenden inwoners van Tilburg bieden jaarlijks **informele zorg** in de hoedanigheid van mantelzorger of zorgvrijwilliger. Middels de hierboven genoemde subsidie ontvangen zij professionele ondersteuning en begeleiding, informatie en advies en worden deze onbetaald werkende Tilburgers in staat gesteld om elkaar te ontmoeten en ervaringen te delen.
- ❖ **Thuisadministratie** is een door de gemeente gesubsidieerde dienst die wordt uitgevoerd door getrainde vrijwilligers. Doel is om de financiële administratie van financieel kwetsbare mensen, met inzet van hun omgeving, op orde te brengen en te houden zodat schuldenproblematiek en inzet van professionele schuldhulpverlening wordt voorkomen. Tevens ondersteunen deze vrijwilligers de doelgroep bij het invullen van formulieren.
- ❖ **Wijk- en buurtaccommodaties** zijn fysieke en daarmee randvoorwaardelijke voorzieningen in de sociale basis ter facilitering van maatschappelijke en culturele activiteiten, ontmoeting en participatie van bewoners. In de subsidievoorwaarden is nadrukkelijk gesteld dat het beheer en de exploitatie zo veel mogelijk met vrijwilligersinzet moet plaatsvinden, al dan niet in het kader van activering op grond van de Participatiewet. Via een separaat besluit heeft het college op 19 juli 2016 besloten om ContourdeTwern formeel te informeren over het feit dat hij het voornemen heeft om het beheer en de exploitatie van deze accommodaties te laten uitvoeren door meerdere partijen.

Daarnaast ontvangt ContourdeTwern, als hoofdaannemer in een samenwerkingsverband, op grond van een meervoudig onderhands uitgezet PvE tot en met 2018 jaarlijks iets meer dan € 1 miljoen subsidie voor de uitvoering van meedoen en sociale stijging. Meedoen en sociale stijging is echter gericht op ondersteuning en ontwikkeling van individuen via trajecten en daarmee in de kern geen sociale basisactiviteit.

2. Subsidies met een jaarlijkse omvang van minder dan € 125.000,-

De gemeente verleent jaarlijks ook kleinere subsidies aan wijk- en buurtraden en vrijwilligersorganisaties zoals ouderenbonden, die een belangrijk onderdeel vormen van het Tilburgse sociale weefsel.

3. Bijzondere subsidieregelingen

Ten behoeve van de ondersteuning van vrijwilligersinitiatieven en andere niet-institutionele initiatieven van onderop kent de gemeente Tilburg een drietal bijzondere subsidieregelingen die elk hun eigen specifieke voorwaarden kennen met betrekking tot bijvoorbeeld subsidieplafond, doel, verantwoording en looptijd. Deze betreffen:

- Activiteiten voor kwetsbare ouderen, chronisch zieken en mensen met een beperking: € 112.000,-
- Aanpak armoede, ruimte om mee te doen: € 76.000,-
- Deskundigheidsbevordering vrijwilligers: € 93.000

De uitvoering van de laatstgenoemde regeling is in april 2016 overgedragen aan de Vrijwilligersacademie. Naast deze bijzondere subsidieregelingen kent de gemeente Tilburg overigens ook andere routes om initiatieven van burgers en ondernemers mogelijk te maken, zoals een 'Dat kan ik beter'-regeling en een centrale, digitale ingang voor deze initiatieven (initiatieven@tilburg.nl).

Niet stil gezeten, maar we zijn er nog niet

Uiteraard hebben we de afgelopen jaren, met de decentralisaties in het vooruitzicht, niet stil gezeten. Zo is bijvoorbeeld het grote aantal PvE's in de sociale basis teruggebracht tot een aantal overkoepelende PvE's. Inhoudelijk is de belangrijkste beweging echter in 2014 gemaakt binnen het sociaal werk. Samen hebben we geconstateerd dat er sprake was van te veel fragmentatie bij professionals - wijk- en buurtwerk, ouderenwerk, vrijwilligersondersteuning et cetera - terwijl deze subdisciplines onderdeel vormen van een groter geheel (het sociaal werk) en de sociale basis gediend is bij meer generalistische professionals die burgers en hun ideeën en initiatieven kunnen ondersteunen maar ook loslaten. Ook was de dienstverlening te aanbodgericht met onvoldoende aantoonbare relaties met de transities in het sociaal domein. Uiteraard waren dit constateringingen waar de gemeente als opdrachtgevende en monitorende partij medeverantwoordelijk voor was.

Aan ContourdeTwern is in dat jaar de opdracht gegeven om:

- De samenredzaamheid op plekken in de stad te stimuleren en te ondersteunen waar de ondersteuningsbehoefte het grootst is, met als resultaat dat er meer in de sociale basis wordt opgelost en minder professionele hulp en zorg hoeft te worden verleend;
- Dit te doen vanuit een generalistische aanpak, een erop-af-mentaliteit en de doelgroep aan te spreken op de eigen verantwoordelijkheid en initiatieven niet over te nemen;
- De verlening van zorg en hulp over te laten aan de eerste en tweede lijn en beter te schakelen met de Toegang.

Deze omslag is voor een fors deel gerealiseerd. Dit tegen een achtergrond van toenemende druk op het sociaal werk door onder meer de extramuralisering in de zorg. Het sociaal werk is zowel financieel als inhoudelijk en op werkvloerniveau ontschot en de rol en taken van de sociaal werker zijn verhelderd. Het sociaal werk richt zich nadrukkelijk op het versterken van het zelf- en samenoplossend vermogen, werkt meer vraaggericht met wijkspeerpunten en heeft een cliëntvolgsysteem (BLIK) ingevoerd om de resultaten van zijn activiteiten op individueel en collectief niveau beter in beeld te brengen.

Maar we zijn er nog beslist niet met de doorontwikkeling van de sociale basis. De eerste beweging die met het sociaal werk is gemaakt dient gezien te worden als een bruggenhoofd. Voor onze brede inzet geldt een aantal evidente verbeterpunten die mede in het verlengde liggen van de in de inleiding geschetste veranderende opvattingen en verwachtingen over de rollen van en verhoudingen tussen bewoners, gemeente en partners.

1. De inzet in de sociale basis in de Tilburgse wijken en buurten wordt nog onvoldoende vormgegeven middels een expliciet en transparant proces waarbij alle relevante organisaties - klein en groot, professioneel en vrijwillig - en georganiseerde en ongeorganiseerde inwoners worden betrokken. Voor de verdere ontwikkeling van dit proces is het van groot belang om in buurten en wijken afgestemde maatwerk te kunnen leveren aan de hand van de lokaal aanwezige vragen en behoeften.
2. De doelstelling van een veerkrachtige samenleving waarbinnen inwoners meer eigenaarschap voelen, daarvoor de ruimte krijgen en meer zelf oplossen (de 'beweging naar beneden') is helder, maar nog onvoldoende scherp doorvertaald in de opdracht aan partners in de sociale basis en in de gewenste resultaten.
3. De samenwerking tussen partijen in de sociale basis en de wijkteams van de Toegang kan worden versterkt met een meer gemeenschappelijke focus en afgestemde aanpak. In een aantal wijken zijn overigens al voorbeelden aanwijsbaar waarin al behoorlijke vorderingen zijn gemaakt.
4. Ondanks de introductie van overkoepelende en samenhangende PvE's is de inzet op de sociale basis vanuit de gemeente nog te gefragmenteerd en gericht op subsidiëring van een veelheid aan diensten en producten.
5. Resultaten worden in PvE's en subsidievoorwaarden nog te veel gedefinieerd in termen van te ondernemen activiteiten, te leveren producten en aantallen. Dit laat te weinig ruimte aan professionals en inwoners, wat niet past in de filosofie van overheids- en burgerparticipatie.

6. Door partners, met name ContourdeTwern, zijn meters gemaakt op het gebied van resultaatmeting. Deze meters zijn echter vooral gemaakt op het niveau van een cliëntvolgsysteem. In de breedte van het sociaal domein - dus inclusief de lagen van de eerste en tweede lijn - beschikken we niet over een verfijnd dashboard dat inzichtelijk kan maken welke effecten de inzet van middelen en activiteiten in de sociale basis oplevert, waardoor het moeilijk is om te bepalen of het gemeentelijke beleid met betrekking tot de sociale basis en de inzet van uitvoerende partijen ook aantoonbaar bijdragen aan de beweging naar beneden.
7. De bijzondere subsidieregelingen van de gemeente gericht op de sociale basis hebben gemeen dat ze creatieve en innovatieve initiatieven van onderop willen stimuleren en ondersteunen maar zijn verkokerd, behoorlijk ingekaderd met criteria en de toepassing en uitvoering ervan zijn relatief belastend voor de gemeente vanwege de hoeveelheid aanvragen en de relatief geringe hoogtes van de subsidies.

3. Functies sociale basis en uitgangspunten voor de doorontwikkeling

De doorontwikkeling van de sociale basis is noodzakelijk en cruciaal voor het welslagen van de transformatie in het brede sociale domein. De functies van de sociale basis nieuwe stijl en de vraag op welke onderdelen en welke wijze we de sociale basis verder gaan ontwikkelen beschrijven we hieronder. Voor alle betrokkenen dient duidelijk te zijn dat de transformatie van het sociaal domein, en specifiek van de sociale basis, een nieuwe en complexe opgave is waar geen blauwdruk voor bestaat. Het is een proces van *trial and error*, stap voor stap ontwikkelen, daar lessen uit trekken en optrekken naar een hoger niveau. Daarom willen we onze route voor de doorontwikkeling niet in beton gieten en voldoende ruimte bewaren voor aanpassingen en nieuwe ideeën uit de stad.

A. De gemeente focust op maatschappelijke resultaten - sociaal veerkrachtige wijken en buurten - en niet op de te leveren output aan activiteiten en diensten.

De Bedoeling van de omvangrijke beweging in het sociaal domein is reeds expliciet geformuleerd en doorvertaald in de waarden van de gemeenteraad én in de door de raad geformuleerde kadernota's ten aanzien van maatschappelijke ondersteuning, jeugdhulp en participatie. Afgeleid daarvan is het ook klip en klaar wat de inzet in de sociale basis dient op te leveren in termen van maatschappelijke resultaten. Deze inzet dient de sociale veerkracht - met andere woorden de zelfredzaamheid, het preventief en het zelfoplossend vermogen van individuen en gemeenschappen - te vergroten. In dit licht kent de sociale basis in onze ogen vijf fundamentele functies binnen de focusgebieden participatie, opgroeien en opvoeden en leefbaarheid:

1. Ontmoeting en verbinding tussen inwoners en groepen inwoners stimuleren en faciliteren en daarmee maatschappelijke tweedeling en sociale spanningen voorkomen en aanpakken.
2. Present werken (dichtbij de inwoners) en inwoners informeren, adviseren en toerusten in een complexer wordende samenleving.
3. Het lokaliseren van maatschappelijke kracht en indien nodig inwoners ondersteunen om zelf bij te dragen aan de sociale veerkracht in hun wijk en buurt.
4. Het zo vroeg mogelijk signaleren van hulp- en ondersteuningsbehoeften en, indien deze niet in de sociale basis kunnen worden opgelost, doorverwijzen naar de Toegang.
5. Gesprekspartner zijn voor de Toegang met betrekking tot de vraag welke rol de sociale basis kan spelen in preventieve zin en in een te starten licht of specialistisch ondersteuningsarrangement.

De mate van sociale veerkracht is overigens te meten aan de hand van onderstaande indicatoren:

- Het oordeel van bewoners over de onderlinge omgang;
- Sociale contacten in de buurt;
- Belang dat aan sociale contacten wordt gehecht;
- De betrokkenheid van bewoners;
- Een afname van het aantal ondersteuningsvragen;
- Een reductie in het aantal ingezette (lichte en specialistische) professionele ondersteuningstrajecten;

- Een groter aandeel van de sociale basis in de ingezette lichte en specialistische ondersteuningsarrangementen;
- Uiteraard zonder dat er ongewenste effecten optreden, zoals het niet-tijdig verlenen van de juiste hulp op maat.

De eerste vier indicatoren worden in beeld gebracht in de Leefbaarheidsmonitor (Lemon). Om de laatste vier indicatoren (ook kwalitatief) te kunnen meten is het wel noodzakelijk om ons dashboard van het sociaal domein, op basis van bestaande cliëntvolgsystemen en andere registratiesystemen, verder te ontwikkelen. In 2017 geven we het dashboard om bovenstaande indicatoren te meten vorm.

Een component van de sociale veerkracht die wij, zoals eerder aangegeven, nadrukkelijk niet willen laten ondersneeuwen is leefbaarheid (sociale woonomgeving). Een hoge kwaliteit van samenleven in stad, wijk en dorp is een waarde en maatschappelijk resultaat op zich. Deze brengen wij in beeld aan de hand van de eerste vier indicatoren.

Een gemeente die zich niet richt op 'hoe het moet' maar (financieel) faciliteert en bewaakt of de afgesproken resultaten worden behaald, geeft daarmee ruimte aan de expertise van professionals en inwoners. Vanaf 2017 gaan we in ons PvE de opdracht aan uitvoerende partijen nadrukkelijk aanscherpen aan de hand van bovengenoemde maatschappelijke functies, resultaten en indicatoren. Dit betekent ook dat we de schotten tussen de huidige subdisciplines van de sociale basis - sociaal werk, jongerenwerk, informele zorg en thuisadministratie - in het nieuwe PvE weglaten.

B. Niet de instellingen zijn aan zet, maar de wijk: wij nemen de wijk als basis en geven maximale ruimte aan maatwerkinzet per wijk die nadrukkelijk moet worden vormgegeven door de lokale gemeenschappen van inwoners en professionals zelf.

De sociale basis is bij uitstek de laag in het sociaal domein waarin de overheid zich bescheiden dient op te stellen en zich moet beperken tot facilitering en resultaatbewaking, omdat sociale verbanden en sociale netwerken gelukkig door inwoners zelf in het dagelijkse leven en in dagelijkse interacties (vriendschappen, burenhulp, vrijwilligerswerk, et cetera) worden vormgegeven. Ook professionals die actief zijn in de leefomgeving dragen daaraan bij. Inwoners en professionals die dicht bij hen staan moeten dan ook het startpunt vormen van de doorontwikkeling van de sociale basis in de praktijk, een signaal dat ook duidelijk is afgegeven tijdens de Burgertop Sociaal 013.

De professionele partners in de sociale basis dienen hun inzet dan ook nadrukkelijker samen met inwoners en relevante professionals - in netwerken en allianties - vorm te geven via uitnodigende en transparante processen van cocreatie en inspraak. Dit proces kan bovendien ondersteund worden met statistische en kwalitatieve informatie die beschikbaar is vanuit verschillende bronnen. De centrale vraag bij een dergelijk proces is wat er nodig is om de sociale basis c.q. veerkracht en kwaliteit van samenleven te versterken teneinde bovenstaande resultaten te boeken en wie welke bijdrage daaraan levert. Het antwoord daarop moet landen in een integraal en meerjarig plan. Uiteraard doen diverse organisaties momenteel aan planvorming binnen hun specifieke werkveld, maar dit proces kan worden verbeterd door inzichten, intenties en oplossingen steviger met elkaar af te stemmen en te verbinden. Wij zijn ons ervan bewust dat dit een tijdrovend proces zal zijn, maar dat de inspanningen zich terug zullen betalen met een effectievere aanpak en een groter draagvlak.

De meest geschikte schaal voor deze planvorming is de wijk, met daarbinnen ruimte voor buurten of 'hotspots' die vragen om verbijzonderde aandacht en inzet. Maatwerk kan in een grootstedelijke omgeving immers vooral geleverd worden wanneer het geografische focusgebied wordt afgebakend: elke wijk heeft zijn eigen demografische, sociaal-economische en ruimtelijke opbouw. In een sterk vergrijsde wijk met relatief lage inkomens zal de versterking van de sociale basis een andere inzet vereisen dan een wijk met een relatief jonge en hoog opgeleide bevolking. Uiteraard moet ook op wijkniveau gewaakt worden voor het risico van blindstaren op de 'gemene deler' en moet er oog zijn voor lokale diversiteit en de behoeften van specifieke groepen. In Engeland is enkele jaren geleden overigens een vergelijkbare beweging ingezet. Sinds 2011 geldt daar op grond van de Localism Act het recht voor gemeenschappen een ontwikkelingsplan te maken voor het gebied waar men woont. Doel van deze wet is een meer actieve en betrokken samenleving, met minder bureaucratie.

Uiteraard ondervangen we met netwerken en planvorming op wijkniveau niet de gehele sociale basis. Netwerken en gemeenschappen worden namelijk ook digitaal en zelfs op internationaal niveau gevormd en onderhouden. Ook zijn er vraagstukken, zoals overlast in de publieke ruimte, die een hoge mate van stedelijke mobiliteit kennen. We nemen het niveau van de wijk als basis, waarbij we ruimte laten voor een stedelijke aanpak. Feit blijft namelijk dat de geografische actieradius van veel inwoners die (potentieel) beroep doen op hulp en zorg - zoals kinderen, ouderen en mensen met een lichamelijke of geestelijke beperking - grotendeels samenvalt met de omvang van de wijk. Bovendien hebben wij de Toegang tot hulp en zorg op wijkniveau georganiseerd in wijkteams.

De rol van uitvoerende professionals in de sociale basis verandert daarmee aanzienlijk:

- De uitvoerder wordt veel meer een partner die uitgaat van de kracht van de lokale gemeenschap en vanuit een gelijkwaardige, niet-hiërarchische relatie met bewoners en professionals in netwerken een integrale aanpak formuleert om de zelfredzaamheid en het zelfoplossend vermogen in een wijk te versterken, dan een instelling die verzoeken schrijft op basis van een boodschappenlijst van de gemeente. Een lijst die nu bovendien inhoudelijk en financieel gefragmenteerd is in subdisciplines als sociaal werk, jongerenwerk en informele zorg.
- De uitvoerder wordt ook meer een actor die vorming van wijknetwerken rondom de sociale basis stimuleert en trekt en een meer faciliterende en coördinerende rol aanneemt dan een partij die de aanpak helemaal zelf bedenkt en zelf uitvoert. De vraag waar maatschappelijke kracht aanwezig is en wat burgers, vrijwilligersorganisaties en kleinschalige initiatieven zelf kunnen oppakken - en zo niet: wat er nodig is om hen wel zelf eigenaar te laten zijn en in actie te laten komen - moet daarbij door de uitvoerder voortdurend als eerste gesteld worden. Deze filosofie moet nog meer ruimte krijgen ten koste van de - overigens verzwakkende - professionele reflex om zaken onnodig over te nemen of te professionaliseren. Natuurlijk is (tijdelijke) ondersteuning niet uit den boze. Inwoners zijn weliswaar experts van hun leefwereld, maar kunnen niet altijd alles zelf oppakken en oplossen, zeker niet in wijken en buurten met grotere sociaal-economische problematiek op het gebied van bijvoorbeeld werk en inkomen. Keer op keer geven professionals en vrijwilligers aan dat in die gebieden de 'dagelijkse overlevingsstand' het doen en laten van veel inwoners domineert.

Gezien de hierboven geformuleerde centrale doelstelling van veerkrachtige en zelfredzame gemeenschappen die minder beroep hoeven te doen op professionele hulp en zorg, is het logisch dat er nadrukkelijk wordt geschakeld met (de partijen in) de wijkteams, afspraken worden gemaakt over signalering van ondersteuningsbehoeftes, over op- en afschaling en dat het werkgebied van de uitvoerder van de sociale basis samenvalt met de gebiedsindeling van de wijkteams. Het wijkteam is dan ook een cruciale partij die betrokken moet worden bij de integrale, meerjarige planvorming voor de versterking van de sociale basis in het werkgebied van het wijkteam en bij de uitvoering van dit plan. Zowel dit team zelf als de instellingen die medewerkers daarin afvaardigen - IMW, GGD, MEE, Loket Z en de gemeentelijke afdeling Werk en Inkomen - hebben zowel cijfermatig als inhoudelijk een goed beeld van de vraagstukken en mogelijke oplossingen in de Tilburgse wijken. Deze partijen hebben namelijk ook autonome taken zoals bijvoorbeeld de GGD op het gebied van de publieke gezondheid.

Naast inwoners en de wijkteams zijn een vijftal andere partijen - en dan vooral de professionals en vrijwilligers verbonden aan deze partijen die als frontlijnwerkers werken in de wijk - onmisbaar in ieder wijknetwerk sociale basis:

- *Wijk- en dorpsraden*
De Tilburgse wijk- en dorpsraden worden bemenst door vrijwilligers die zich inzetten voor de leefbaarheid en het welzijn in hun wijk en dorp. Daarnaast hebben zij een adviserende en signalerende rol richting het gemeentebestuur en instellingen.
- *Corporaties*
Zeker in die wijken waar de sociale veerkracht professioneel gestimuleerd en ondersteund moet worden staan relatief veel sociale huurwoningen. De corporaties zijn met hun huismeesters dan ook belangrijke oren en ogen in de wijk. Bovendien zijn de corporaties belangrijke partners voor ons in het Tilburg Akkoord en het Convenant Wonen. Daarnaast vormen TBV Wonen, Tiwos en WonenBreborg samen met ContourdeTwern, IMW, GGD, Thebe en De Wever de Maatschappelijke Ontwikkelingsmaatschappij (MOM).

- *Primair onderwijs*
Anders dan het voortgezet onderwijs en het MBO - die een meer regionale functie en scope hebben - zijn basisscholen sterk georiënteerd op hun directe omgeving. Zij zijn dan ook een essentiële partner in wijknetwerken. In de *Tilburgse Educatieve Agenda 2016 tot en met 2018* is afgesproken dat de scholen voor primair onderwijs inzetten op talentontwikkeling, een doorgaande leerlijn en een goede aansluiting van passend onderwijs op de jeugdhulp door als eerste stap samen met de kinderopvangorganisaties, de ouders en professionals in de wijk de specifieke behoeften van kinderen op de betreffende locatie in beeld te brengen en op basis van deze wijkanalyse een integraal locatieplan op te stellen. Dit is een aanpak die veel overeenkomsten vertoont met de voorgestelde werkwijze in de sociale basis. Beide trajecten hebben bovendien inhoudelijke raakvlakken en kunnen elkaar daarom versterken.
- *Sportbedrijf*
Het Sportbedrijf organiseert, samen met andere partijen, diverse activiteiten op wijk- en buurtniveau die niet alleen bijdragen aan de gezondheid van Tilburgers en een leefbare woonomgeving maar die ook gericht zijn op het vergroten van de sociale netwerken van de deelnemers. Buurtsport is daar het bekendste voorbeeld van, dat door gemeentelijke medewerkers wordt uitgevoerd in nauwe afstemming met het jongerenwerk. De verenigingsondersteuners van het Sportbedrijf onderhouden bovendien intensieve relaties met Tilburgse sportverenigingen die als onmiskenbare actoren in het sociale weefsel van Tilburgse wijken en buurten een rol kunnen spelen in de versterking van de sociale basis.
- *Omgevingsmanagement*
Onderdeel van de wijkgerichte aanpak van de gemeente Tilburg is de inzet van aandachtsfunctionarissen per wijk en gebied (omgevingsmanagers en wijkregisseurs). Deze medewerkers kunnen met hun kennis van, contacten in en overzicht over de wijk een belangrijke rol vervullen in een wijknetwerk.

Bovenstaande lijst met actoren is uiteraard niet limitatief bedoeld, maar is een opsomming van partijen die minimaal een plek zouden moeten krijgen in wijknetwerken, wijkplanvorming en de uitvoering ervan teneinde de sociale veerkracht te stimuleren. De selectie van partners is een kwestie van maatwerk. Zo ligt het voor de hand dat bijvoorbeeld de politie (wijkagent) en mogelijk andere, niet eerder genoemde partijen uit de buurtregie onderdeel vormen van het wijknetwerk. Het netwerk moet ook open staan voor niet voor de hand liggende partijen; bijvoorbeeld huisartsen, paramedici en culturele spelers als het Buurtcultuurfonds, Art-fact en Factorium kunnen vaak nieuwe en frisse perspectieven en ideeën inbrengen. Benadrukt moet worden dat het wijknetwerk sociale basis niet is bedoeld als een nieuwe institutie maar veeleer als een concept en werkwijze die door de gemeente heen verschillende vormen kan aannemen. In wijken waar bijvoorbeeld wijkstuurgroepen actief zijn kan het wijknetwerk grotendeels samenvallen met bestaande structuren.

De te vormen wijknetwerken willen we ook een belangrijke rol laten spelen bij het beheer en de exploitatie van wijk- en buurtaccommodaties. Hoewel het altijd noodzakelijk zal zijn om een betrouwbare rechtspersoon aan te kunnen spreken op de verantwoording van publieke middelen en het werkgeverschap van medewerkers, kan de inhoudelijke sturing op het beheer en de exploitatie van deze accommodaties worden verbreed tot alle relevante en betrokken partijen in de wijk in plaats van één professionele instelling c.q. ContourdeTwern. Netwerksturing op deze accommodaties biedt kansen om de verantwoordelijkheid voor publiek vastgoed meer een zaak van de wijk te laten zijn en biedt mogelijkheden voor een betere vertegenwoordiging van belangen en een grondigere afweging van deze belangen. Deze gedachte is in lijn met het hierboven beschreven voornemen om het beheer en de exploitatie van deze accommodaties te laten uitvoeren door meerdere partijen. Tegelijkertijd dienen de wijknetwerken, conform het huidige beleid, een grotere rol voor inwoners bij het beheer en de exploitatie van wijk- en buurtaccommodaties of de totale overdracht van deze taken te stimuleren.

C. We gaan de subsidies ten behoeve van de sociale basis zo veel mogelijk ontschot, integraal en meerjarig beschikbaar stellen. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de bijzondere subsidieregelingen dragen we over aan de wijknetwerken.

De constatering dat op wijkniveau de handen ineen geslagen moeten worden, dat er breed en integraal gekeken dient te worden naar de lokale sociale basis en dat dit moet resulteren in een meerjarige aanpak heeft logischerwijs consequenties voor de wijze van bekostiging door de gemeente. Tot nu toe werden subsidies

verleend op basis van PvE's rondom specifieke disciplines (sociaal werk, informele zorg, thuisadministratie, jongerenwerk) voor een periode van meestal één jaar en op basis van bijzondere subsidieregelingen. Vanaf 2017 gaan we de middelen voor de sociale basis ontschot en voor een periode van drieënhalf jaar (medio 2017 tot en met 2020) beschikbaar stellen. De periode tot half 2017 hebben we nodig om de in deze nota voorgestelde beleidsvernieuwing door te kunnen vertalen naar een heldere opdracht c.q. PvE en naar de uitvoering. De huidige relevante PvE's die een looptijd tot 2017 hadden zijn daarom inmiddels verlengd tot 1 augustus 2017. In het integrale PvE gaan we de middelen voor jeugd en volwassenen oormerken, een manier van werken die we ook in de rest van het sociaal domein toepassen. Overigens sluiten we niet uit dat een aantal elementen stedelijk moet worden blijven georganiseerd en gefinancierd, zoals de bestrijding van overlast in de publieke ruimte door jongeren, die een mobiel en daarmee stedelijk vraagstuk is.

De hierboven genoemde bijzondere subsidieregelingen zijn allemaal bedoeld om vernieuwende en kleinschalige initiatieven in de sociale basis mogelijk te maken. Het ligt dan ook voor de hand om de uitvoering van deze regelingen te integreren en over te dragen aan de wijknetwerken en de verleningsvoorwaarden door hen te laten bepalen. Een nader voorstel daartoe - waarmee we de ruimte, eigenaar- en zeggenschap van inwoners en professionals kunnen vergroten - zullen we nog dit jaar uitwerken. De subsidies voor wijk- en dorpsraden zullen geen onderdeel uitmaken van het integrale budget. Vanwege de bijzondere rol van deze raden is het ongewenst dat deze voor hun subsidie afhankelijk worden van een instelling of construct buiten de gemeente.

4. Resumé

Resumerend gaan we onderstaande beleidsuitgangspunten hanteren voor de doorontwikkeling van de sociale basis en zetten we de volgende acties uit om deze te realiseren.

Uitgangspunten
<i>1. We focussen ons niet meer op de te leveren output in de sociale basis maar op de maatschappelijke resultaten die we willen bereiken in het totale sociale domein: we willen de zelfredzaamheid, het preventief en het zelfoplossend vermogen van individuen en gemeenschappen versterken en daarmee bijdragen aan een versterking van de sociale veerkracht en aan verminderd beroep op professionele ondersteuning. In dit licht kent de sociale basis in onze ogen vijf fundamentele functies op het gebied van participatie, opgroeien en opvoeden en leefbaarheid:</i>   <i>1. Ontmoeting en verbinding tussen inwoners en groepen inwoners stimuleren en faciliteren en daarmee maatschappelijke tweedeling en sociale spanningen voorkomen en aanpakken.</i> <i>2. Present werken (dichtbij inwoners) en inwoners informeren, adviseren en toerusten in een complexer wordende samenleving.</i> <i>3. Het lokaliseren van maatschappelijke kracht en indien nodig inwoners ondersteunen om zelf bij te dragen aan de sociale veerkracht in hun wijk en buurt.</i> <i>4. Het zo vroeg mogelijk signaleren van hulp- en ondersteuningsbehoeften en, indien deze niet in de sociale basis kunnen worden opgelost, doorverwijzen naar de Toegang.</i> <i>5. Gesprekspartner zijn voor de Toegang met betrekking tot de vraag welke rol de sociale basis kan spelen in preventieve zin en in een te starten licht of specialistisch ondersteuningsarrangement.</i> <i>De inzet van de gemeente bestaat daarbij uit een faciliterende en resultaatbewakende rol. Het 'hoe' laten we over aan inwoners en professionals, de experts uit de leefwereld.</i>
<i>2. We gaan uit van de kracht van de lokale gemeenschap en geven haar maximale ruimte. Niet de instellingen zijn aan zet, maar de wijk. Ten behoeve van de versterking van de sociale basis wordt per wijk een meerjarig en integraal plan opgesteld dat nadrukkelijk verweven is met de integrale locatieplannen van het primair onderwijs en wordt uitgevoerd door de inwoners en professionals. Daarin wordt allereerst gekeken naar wat burgers, vrijwilligersorganisaties en kleinschalige initiatieven zelf kunnen oppakken en wat nodig is ter ondersteuning.</i>
<i>3. We gaan de subsidies ten behoeve van de sociale basis zo veel mogelijk financieel ontschot, integraal en meerjarig beschikbaar stellen. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van bijzondere subsidieregelingen met betrekking tot de sociale basis dragen we over aan de wijknetwerken.</i>
Acties
<i>a. Voor medio 2017 tot en met 2020 stellen we één integraal PvE voor de sociale basis vast conform de uitgangspunten van deze nota. Wel oormerken we de middelen bestemd voor jeugd en voor volwassenen.</i>
<i>b. In 2017 geven we op basis van bestaande informatiestromen- en systemen een dashboard vorm waarin onder meer gemonitord kan worden of de activiteiten en diensten in de sociale basis bijdragen aan de 'beweging naar beneden'.</i>

<i>c. Per wijk worden uitnodigende en transparante netwerken gevormd, met een coördinerende partij en met een representatieve vertegenwoordiging van inwoners en professionals. De indeling van de werkgebieden in de sociale basis volgt de gebiedsindeling van de wijkteams.</i>
<i>d. We gaan de sturing op het beheer en de exploitatie van wijk- en buurtaccommodaties beleggen bij de wijknetwerken sociale basis en blijven daarbij stimuleren dat inwoners een grotere rol daarbij oppakken.</i>
<i>e. We integreren de bijzondere subsidieregelingen die de sociale basis raken en dragen de uitvoering ervan over aan de te vormen netwerken, waarbij deze zelf de verleningsvoorwaarden kunnen bepalen. Een voorstel daartoe werken we nog dit jaar uit.</i>

III. Uitvoering sociale basis nieuwe stijl

De raad heeft per motie gevraagd inzichtelijk te maken of meerdere partijen een aanbod kunnen formuleren op de activiteiten (sociaal werk, informele zorg, jongerenwerk en thuisadministratie) die momenteel door ContourdeTwern worden uitgevoerd. Ten aanzien van het beheer van accommodaties heeft het college, zoals hierboven aangegeven, een afzonderlijk besluit genomen waarin dit technisch mogelijk wordt gemaakt.

Het leeuwendeel van de huidige sociale basisactiviteiten wordt op dit moment uitgevoerd door ContourdeTwern. Ook nu zijn er in de gemeente Tilburg al meerdere organisaties actief - met al dan niet directe subsidies van de gemeente - in de sociale basis, zoals De Peppel in Udenhout, De Schalm in Berkel-Enschot, het Ronde Tafelhuis in Tilburg Noord, Humanitas als een uitvoerder van de thuisadministratie en het Expertisecentrum Familiezorg in de mantelzorgondersteuning. We gaan met de sociale basis een andere inhoudelijke koers varen en logischerwijs is dit moment ook een afweegmoment of we deze met de huidige, grootste uitvoerende partner willen inzetten of bijvoorbeeld per gebied ook andere, (concurrerende) partijen de kans bieden om een aanbod te formuleren. De motie van de raad onderstreept het belang van deze afweging.

Het zou in onze ogen verkeerd zijn om bij deze afweging een principegedreven keuze of een keuze voor onbepaalde tijd te maken. Wij zijn van mening dat afhankelijk van de gegeven situatie gekozen dient te worden voor het al dan niet toelaten van concurrentieprikkels. Wij kunnen ons voorstellen dat in bepaalde situaties innovatie, maatwerk en flexibiliteit het beste zijn te genereren door middel van een openbare aanbesteding en in andere situaties doorontwikkeling in partnerschap is te prefereren boven marktwerking. Wij adviseren om diverse redenen voorlopig voor de laatste optie te kiezen én tegelijkertijd meer ruimte te bieden aan andere aanbieders en voor innovatie.

Voor zowel de transformatie van het sociaal domein als specifiek daarbinnen de sociale basis geldt dat dit trajecten zijn die niet zomaar in een handomdraai kunnen worden gerealiseerd. De introductie van concurrentie over de gehele breedte van de sociale basis is risicovol voor een effectieve en duurzame doorontwikkeling en in onze ogen dan ook niet passend bij de fase waarin we verkeren met het sociaal domein. We willen de rust en stabiliteit in onze gemeentelijke infrastructuur behouden en een optimale basis hebben en behouden voor cocreatie en duurzame vormen van samenwerking door middel van kennis- en expertisedeling en gezamenlijke investeringen (cruciaal in het huidige sociale domein met zijn vele spelers). Logischerwijs willen we fragmentatie en louter door concurrentieoverwegingen ingegeven handelingen en strategieën in onze gemeente voorkomen. Dit is ook precies de reden geweest waarom we er bij de transitie voor hebben gekozen om 'gecontroleerd' door te ontwikkelen door gebruik te maken van de kennis en kunde van de meer robuuste instellingen en organisaties in Midden-Brabant.

De veruit grootste uitvoerder in de sociale basis, ContourdeTwern, heeft in de laatste jaren laten zien een organisatie te zijn die in staat is om te voldoen aan de voorwaarden en prestaties die door de gemeente zijn gesteld, die actief meedenkt in het sociaal domein, kan inspelen op nieuwe situaties (zoals de verhoogde instroom van vluchtelingen en radicalisering) en bereid is tot vernieuwing. Een vernieuwde opdracht per medio 2017 conform de in deze nota genoemde uitgangspunten voor de doorontwikkeling van de sociale basis - waarin kleinschaligheid, maatwerk, cocreatie met en inspraak van de lokale wijkgemeenschap in het oog springende elementen zijn - zullen deze innovatiezoektocht beslist voorzien van een impuls.

Tegelijkertijd willen we voor de komende drieënhalve jaar aanvullende prikkels inbouwen om enerzijds de ruimte voor andere uitvoerders te vergroten en anderzijds creativiteit en innovatie van onderop te stimuleren. Deze prikkels beschrijven we hieronder:

1. De meerjarige planvorming voor de versterking van de sociale basis gaat in wijknetwerken per werkgebied van de wijkteams geschieden, evenals de uitvoering ervan. Op dit moment kent de gemeente elf Toegangsgebieden. We beleggen de procesverantwoordelijkheid (stimuleren, faciliteren en coördineren van de wijknetwerken) niet in alle wijken bij ContourdeTwern. Voor twee nader te bepalen gebieden dient deze rol door andere partijen te worden vervuld. Deze partijen gaan wij niet zelf aanwijzen, maar uitnodigen op aangeven van de relevante actoren in het betreffende gebied.

Kennis van Tilburg en van het DNA van de wijk is daarbij uiteraard een pre. We gaan de partijen die de twee wijknetwerken moeten trekken financieel faciliteren. ContourdeTwern blijft nadrukkelijk ook in deze twee gebieden en netwerken actief als één van de uitvoerders, maar niet in de trekkersrol.

2. We laten onze subsidierelaties met de huidige, relatief kleinschalige, uitvoerders in de sociale basis intact. Uiteraard onder voorbehoud van inhoudelijke wijzigingen als gevolg van de doorontwikkeling.
3. Via drie sporen creëren we mogelijkheden om vrijwilligersinitiatieven en kleinschalige (professionele) initiatieven in de wijk te ondersteunen. Daarmee stimuleren we dat in de wijknetwerken de prioriteit daadwerkelijk komt te liggen bij het initiatief van onderop. De sporen liggen zowel op het gebied van verruiming van de financiële mogelijkheden als ondersteunende dienstverlening. Deze zijn:
 - a. De aan de wijknetwerken over te dragen bijzondere subsidieregelingen, die samen € 280.000,- belopen.
 - b. Een jaarlijkse bestemming in de egaliseringsreserve 3D ten behoeve van de sociale basis van € 220.000,- in de jaren 2018, 2019 en 2020. Deze reserve is expliciet bedoeld voor innovaties in het sociaal domein. Bovendien loopt de druk, onder meer door extramuralisering, op in de sociale basis waardoor een extra impuls eveneens rechtvaardigbaar is. Uit deze reserve gaan we ook de activiteiten financieren van de nieuwe procesverantwoordelijke(n) in de twee gebieden waar deze rol niet door ContourdeTwern vervuld zal worden.
 - c. ContourdeTwern krijgt wederom de opdracht om ondersteuning te bieden aan vrijwilligers- en andere kleinschalige initiatieven. Dit kan - afhankelijk van de behoefte - bestaan uit onder meer het voeren van de administratie, vrijwilligersbegeleiding, fondswerving en juridische ondersteuning. Initiatieven die voortkomen uit de wijknetwerken sociale basis krijgen bovendien kwijting van de huur van accommodaties.

Heroverweging na drieënhalfjaar

De doorontwikkeling van de sociale basis is, zoals we eerder hebben benadrukt, een proces van struikelend zoeken. Als gemeente gaan we ons daarbij minder met het 'hoe' bezighouden maar wel méér met de vraag of de gewenste resultaten worden behaald via de negen wijknetwerken onder coördinatie van ContourdeTwern en de twee wijknetwerken die door andere partijen zullen worden gecoördineerd. Over drieënhalfjaar willen we weten of de hierboven geschetste doorontwikkeling leidt tot de gewenste samenwerkingscultuur en resultaten en wat de rol en het aandeel van onder meer ContourdeTwern daarbij is geweest. Gedurende deze periode houden wij daarom de vinger aan de pols door:

1. De concrete resultaten te monitoren middels de jaarlijkse verantwoordingen van ContourdeTwern en de andere relevante instellingen, de Leefbaarheidsmonitor (Lemon) en via het te ontwikkelen dashboard sociale basis.
2. Visitaties (met niet-gemeentelijke experts) te organiseren op stedelijk en wijkniveau.
3. De partners in de wijknetwerken periodiek te bevragen op de kwaliteit van de samenwerking.
4. Indien mogelijk deze resultaten ook te benchmarken op landelijk niveau.

We hechten nadrukkelijk waarde aan flexibiliteit en wendbaarheid gedurende deze periode van drieënhalf jaar. Tijdens het proces van vinger aan de pols houden, houden we de mogelijkheid open om - binnen de kaders van het integrale PvE, de principes van behoorlijk bestuur (Algemene Wet Bestuursrecht) en in goed overleg met ContourdeTwern - een deel van de middelen die voor deze instelling zijn bestemd te verschuiven naar andere partijen indien bijzondere omstandigheden daarom vragen. Het zou bijvoorbeeld kunnen zijn dat een bepaalde partij een veelbelovende aanpak met duidelijke meerwaarde in huis heeft ten behoeve van een specifiek vraagstuk. Een eventuele verschuiving van middelen mag nadrukkelijk niet ten koste gaan van de arbeidsmarktpositie van mensen in een kwetsbare situatie, zoals mensen met een WSW-dienstverband of op een werkervaringsplaats en mensen die aan hun activering werken via vrijwilligerswerk op grond van de Participatiewet.

Na afloop van deze periode zullen wij opnieuw overwegen of we de doorontwikkeling inhoudelijk moeten bijstellen en of we deze continueren in partnerschap met hoofdzakelijk ContourdeTwern of voor een andere wijze van opdrachtverlening en financiering kiezen. Bij een fase van transformatie en doorontwikkeling past in onze ogen overigens geen afrekencultuur die gebaseerd is op een boekhoudmentaliteit. De zelfredzaamheid en het zelfoplossend vermogen van individuen en gemeenschappen (en de mate van beroep op professionele

ondersteuning) zijn tot op zekere hoogte beïnvloedbaar en te relateren aan de inspanningen van één partij of netwerk. We weten bijvoorbeeld dat autonome ontwikkelingen, zoals de economische conjunctuur, van invloed zijn op de intensiteit van sociale vraagstukken zoals huiselijk geweld, psychische problematiek en de leefbaarheid in een wijk. Ook oefenen diverse partijen, zoals instellingen die specialistische ondersteuning bieden en waarop de wijknetwerken niet direct kunnen sturen, invloed uit op de mate waarin het zelfoplossend vermogen wordt aangesproken. Deze noties nemen we uiteraard mee bij de beoordeling van de geboekte resultaten.

Het leerproces rondom de transformatie van de sociale basis willen we tot slot actief en in een breed partnerschap ter hand nemen. Zo gaan we vanaf 2017 een stedelijk overleg voor de doorontwikkeling van de sociale basis in het leven roepen waarin we als gemeente samen met ContourdeTwern en de partners in de wijknetwerken in een setting van cocreatie blijven kijken naar verbeter- en doorontwikkelingsmogelijkheden op basis van concrete inzichten en ervaringen.

Resumé

Uitgangspunt
<i>1. We zetten de doorontwikkeling van de sociale basis in de komende drieënhalve jaar samen met de huidige en grootste partner in de sociale basis, ContourdeTwern, voort. Tegelijkertijd bouwen we inhoudelijke en financiële prikkels in om de ruimte voor andere uitvoerders - met name voor vrijwilligersinitiatieven en kleinschalige (professionele) initiatieven - te vergroten en creativiteit en innovatie te stimuleren.</i>
<i>2. Na drieënhalve jaar heroverwegen we de inhoudelijke contouren van de doorontwikkeling van de sociale basis en onze wijze van opdrachtverlening en financiering op basis van de gerealiseerde maatschappelijke impact.</i>
Acties
<i>a. De prikkels die we gaan inbouwen om de ruimte voor andere aanbieders te vergroten en innovatie en creativiteit te stimuleren zijn:</i>   - <i>Het beleggen van de coördinatie en het trekkerschap van de wijknetwerken in twee van de elf werkgebieden van de sociale basis/Toegang bij een andere partij dan ContourdeTwern.</i> - <i>Het intact laten van de huidige subsidierelaties met andere uitvoerende partijen in de sociale basis (onder voorbehoud van inhoudelijke wijzigingen als gevolg van de totale doorontwikkelingsbeweging).</i> - <i>Het expliciet vergroten van de financiële mogelijkheden exclusief voor vrijwilligersinitiatieven en kleinschalige (professionele) initiatieven door de middelen voor de relevante bijzondere subsidieregelingen over te dragen aan de wijknetwerken en jaarlijks € 220.000,- te bestemmen in de equalisatiereserve 3D voor de sociale basis in jaren 2018, 2019 en 2020.</i> - <i>ContourdeTwern een ondersteunende rol te geven richting deze initiatieven op het gebied van onder meer financiële, administratieve en juridische begeleiding en via huurkwijting.</i>
<i>b. We gaan de door ContourdeTwern en andere partijen geboekte resultaten actief monitoren en waar mogelijk benchmarken ten behoeve van onze toekomstige heroverweging. Ook gaan we op regelmatige basis visitaties houden.</i>
<i>c. Het leerproces rondom de doorontwikkeling van de sociale basis nemen we actief en in partnerschap ter hand. Samen met ContourdeTwern en de partners in de wijknetwerken richten we een stedelijk overleg in waarin we blijven zoeken naar verbeteringen en mogelijkheden tot doorontwikkeling op basis van opgedane ervaringen en inzichten.</i>

IV. Tot slot: nadere uitwerking

Deze uitgangspuntennota schets de hoofdlijnen waarlangs wij de doorontwikkeling van de sociale basis, samen met de stad en zijn inwoners, willen vorm geven. Een aantal inhoudelijke en financiële acties moet daartoe nader worden uitgewerkt en geïmplementeerd. Ook dit gaan we in overleg met betrokken partijen en actoren doen. Het nieuwe, integrale PvE voor de sociale basis dat per 1 augustus 2017 zal ingaan voor een drieënhalfjarige periode zal het document worden waarin we deze uitwerkingen grotendeels zullen laten landen.

In dit proces gaan we overigens bezien hoe we onderdelen van andere PvE's, die logischerwijs onderdeel uitmaken van de sociale basis, hierin kunnen integreren. Een voorbeeld daarvan is een aantal instrumenten uit ons armoedebeleid, maar ook bijvoorbeeld inloopvoorzieningen van de GGZ die niet zelden zijn gehuisvest in wijk- en buurtcentra.

Zoals eerder benadrukt vergen complexe doorontwikkelingen zoals die binnen het sociaal domein innovatiedrang, tijd, ruimte en leervermogen. Wij zijn dan ook niet in de veronderstelling dat deze uitgangspuntennota het eindpunt van deze doorontwikkeling vormt, maar juist het begin ervan. Nieuwe vraagstukken zullen opdoemen in nieuwe situaties. Het college zal hier alert op zijn en deze actief agenderen. Een vraag voor de toekomst is bijvoorbeeld wat we gaan doen indien de doorontwikkeling van de sociale basis leidt tot daadwerkelijke reductie van kosten in de eerste en tweede lijn. Gaan we deze vrijkomende middelen dan bijvoorbeeld herinvesteren in de versterking van de sociale basis? Op welke manier en waar dan?

Het sociaal domein is een integraal domein met onderlinge afhankelijkheden en beïnvloedingsrelaties. Ook vanuit het perspectief van bijvoorbeeld de *Agenda Sociaal Domein*, de doorontwikkeling van de toegang en sturings- en bekostigingsvraagstukken zal de sociale basis daarom een (actueel) bestuurlijk thema blijven.